

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет
Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декаан економічного факультету,

д.е.н., проф.

Анатолій ДІБРОВА

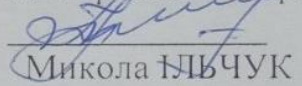
« 20 » травня 2022 р.

«СХВАЛЕНО»

на засідання кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності
Протокол № 16 від «12» травня 2022 р.

Завідувач кафедри

д.е.н., проф.

Микола ЛЬЧУК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність

Валентина ЯВОРСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Управління витратами

Спеціальність діяльність	076 Підприємництво, торгівля та біржова
Освітня програма	«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Факультет	Економічний
Розробники:	доц., к.е.н., Нікітченко Сергій Олександрович

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Управління витратами

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4	2
Семестр	7	4
Лекційні заняття	30 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	- год.	год.
Самостійна робота	60 год.	год.
Індивідуальні завдання	- год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	1 год.

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета - вивчення дисципліни є набуття знань та навичок про закономірності формування витрат за видами, центрами відповідальності та носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень.

Завдання дисципліни полягає в тому, щоб розглянути і вивчити:

- класифікацію і структуру витрат, їх характеристики;
- суть вітчизняних та зарубіжних систем і методів обліку витрат на виробництво та зміст оцінки їх впливу на управління витратами;
- методику управління окремих видів витрат як продуктивного, так і непродуктивного характеру;
- методику калькулювання планової собівартості продукції, робіт і послуг, складання кошторисів непрямих витрат;
- нові підходи до управління виробництвом, в тому числі сучасні технології в галузі виробничого та операційного менеджменту;
- постановку на підприємстві виробничого та операційного планування, включаючи планування і економічне обґрунтування окремих технологічних операцій;
- питання оперативного управління ходом аграрного виробництва, включаючи управлінський виробничий облік, нормативний метод управління та автоматизовані системи підтримки прийняття рішень;
- управління виробничими ресурсами, запасами, логістикою, складським господарством у виробництві;
- управління якістю та впровадженням нових технологій та їх оцінку;
- аспекти маржинальної калькуляції виробничих процесів та використання виробничих ресурсів, які є основою для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері виробництва.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: які на підприємстві є витрати, де і як вони формуються, яким має бути їх контроль, як впливати на їх величину; вміти виявляти фактори, що зумовлюють рівень витрат, обчислювати їх величину за видами, місцями та носіями, аналізувати вплив структури і динаміки витрат на прибуток підприємства;

вміти: проводити розрахунок виробничих витрат на основі оцінки технологічних процесів. Розраховувати маржинальну калькуляцію, визначати беззбитковість виробництва продукції, складати бюджет руху грошових коштів.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з

урахуванням ризиків.

програмні результати навчання(ПРН):

ПРН4. Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН5. Організовувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Тема 1. Концептуальні засади управління витратами у підприємницьких структурах

Сутність та значення системи управління витратами. Загальні та специфічні принципи управління витратами. Функції і завдання управління витратами. «Дерево цілей» в системі управління витратами.

Сутність процесу управління витратами. Характеристика функцій та методів управління ресурсами і витратами. Основна ціль та «дерево цілей» в системі управління витратами. Прийняття управлінських рішень в системі управління витратами.

Функціональний аспект системи управління витратами як комплексне використання управлінських функцій в процесі управління витратами на підприємстві. Організаційний аспект управління витратами: диференціація за місцями формування і центрами відповідальності та побудова органів управління витратами.

Тема 2. Формування витрат у виробничих структурах

Центри відповідальності за витрати (центри витрат) і центри прибутку. Диференціація витрат за місцями їх формування і центрами відповідальності. Вимоги до організації центрів відповідальності. Методика складання виробничих програм та кошторисів підрозділів різного функціонального призначення (основних, допоміжних, обслуговуючих). Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів при складанні кошторисів. Методи розподілу витрат: методи прямого, повторного

розподілу, метод системи рівнянь. Особливості та сфера застосування окремих методів розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів.

Тема 3. Теорія та практика оцінки рівня витрат та їх структури

Формування планових і фактичних витрат. Методи формування витрат. Витрати як база ціни і фактор прибутковості. Структура витрат і фактори, що її визначають. Елементна структура витрат та її особливості в різних сферах економіки. Вплив співвідношення прямих і непрямих витрат на коректність калькулювання. Залежність структури витрат від масштабів ділової активності підприємства. Зміна структури витрат під впливом технічних, організаційних та економічних факторів. Особливості калькуляції в одно- і багатопродуктовому виробництвах. Калькуляція у комплексних (сумісних) виробництвах.

Тема 4. Обґрунтування планових і прогнозних витрат

Методика планування витрат. Планова (нормативна) калькуляція. Розрахунок рівня допустимих витрат. Визначення реальних (дійсних) витрат за стадіями життєвого циклу виробу. Нормування витрат. Прогнозування собівартості продукції на етапах її розробки та освоєння виробництва.

Змістовий модуль 2. ФУНКЦІОНАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Тема 5. Методи управління витратами

Методи цілеспрямованого (проактивного) формування собівартості: Target Costing та Kaizer Costing. Standart Costing» Direct Costing. LCC-аналіз.

Технологія управління витратами та результатами на базі концепції бенчмаркінгу (Benchmarking). Концепція управління витратами на якість. Технологія управління витратами на основі теорії обмежень (The Theory of Constraints – TOC).

Тема 6. Система «Витрати-випуск-прибуток» як інструмент підвищення результативності господарської діяльності

Сутність аналізу системи «витрати-випуск-прибуток» (CVP). Зв'язок витрат, обсягу виробництва та прибутку. Графічна інтерпретація моделі лінійних співвідношень CVP-аналізу. Рівноважний (беззбитковий) обсяг операційної діяльності (виробництва). Визначення обсягу виробництва (рівня операційної активності), що забезпечує отримання цільового прибутку. Залежність прибутку від операційної активності. Операційний важіль та його застосування в управлінні витратами.

Тема 7. Оптимізація операційних витрат виробничої діяльності

Оптимізація запасів і матеріальних потоків. Залежність витрат на постачання і зберігання від величини та інтервалів поставки. Неотриманий прибуток (втрати) через відведення коштів у виробничі запаси. Оптимізація витрат на постачання і зберігання матеріалів.

Тема 8. Мінімізація запасів та їх поповнення

Оптимізація запасів та інтервалів постачання матеріалів. Оцінка руху виробничих запасів та його вплив на собівартість продукції. Методи «ABC» та XYZ-аналіз. Система управління з фіксованою величиною запасу. Система управління з фіксованим інтервалом часу між поставками. Методи оцінювання використання запасів (метод ідентифікованої собівартості, метод середньозваженої собівартості, методи «FIFO», «LIFO», метод стандартних витрат, метод роздрібних цін).

Тема 9. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Роль контролю витрат у підтриманні режиму економії. Організаційна побудова системи обліку витрат і руху матеріальних цінностей. Диференціація і повнота обліку регульованих витрат за місцями їх формування. Методи контролю витрат. Облік та аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних за центрами відповідальності. Стимулювання економії ресурсів.

Тема 10. Удосконалення системи формування витрат та контролю за їх використанням

Удосконалення схем формування інформаційних потоків. Матриця ситуативного управління витратами. Формування системи управління операційними витратами на засадах її адаптивності. Регулювання та координація витрат. Забезпечення динамічності системи управління витратами.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усь- ого	у тому числі					усь- ого	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління витратами														
Тема 1. Концептуальні засади управління витратами у підприємницьких структурах	1	12	3	3			6	1	0,5	0,5				
Тема 2. Формування витрат у виробничих структурах	2	12	3	3			6	1	0,5	0,5				
Тема 3. Теорія та практика оцінки рівня витрат та їх структури	3	12	3	3			6	1	0,5	0,5				
Тема 4. Обґрунтування планових і прогнозних витрат	4,5	12	3	3			6	1	0,5	0,5				
Разом за змістовим модулем 1	48		12	12			24	4	2	2				
Змістовий модуль 2. Функціонально-методичні аспекти управління витратами														
Тема 5. Методи управління витратами	6,7	12	3	3			6	22	1,5	1,5				
Тема 6. Система «Витрати-випуск-прибуток» як інструмент підвищення результативності господарської діяльності	8,9	12	3	3			6	21,5	0,5	0,5				
Тема 7. Оптимізація операційних витрат виробничої діяльності	10,11	12	3	3			6	11	0,5	0,5				
Тема 8. Мінімізація запасів та їх поповнення	12,13	12	3	3			6	10	0,5	0,5				
Тема 9. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	14	12	3	3			6	10	0,5	0,5				
Тема 10. Удосконалення системи формування витрат та контролю за їх використанням	15	12	3	3			6	10	0,5	0,5				
Разом за змістовим модулем 2	72		18	18			36	84,5	4	4				
Усього годин	120		30	30			60	150	6	6				

4. Теми семінарських занять (не передбачено навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Концептуальні засади управління витратами у підприємницьких структурах	2
2	Формування витрат у виробничих структурах	2
3	Теорія та практика оцінки рівня витрат та їх структури	2
4	Обґрунтування планових і прогнозних витрат	4
5	Методи управління витратами	4
6	Система «Витрати-випуск-прибуток» як інструмент підвищення результативності господарської діяльності	4
7	Оптимізація операційних витрат виробничої діяльності	4
8	Мінімізація запасів та їх поповнення	4
9	Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	2
10	Удосконалення системи формування витрат та контролю за їх використанням	2
	Усього	30

6. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Який економічний зміст категорії витрат?
2. Поясніть відмінність між поняттями виробничі витрати, валові витрати та собівартість?
3. Для чого необхідно розрізняти вичерпані (спожиті) та невичерпані (неспожиті) витрати в обліку?
4. З чим пов'язаний поділ витрат на ті, що включаються до собівартості продукції, і ті, що відносяться до витрат звітного періоду?
5. Які витрати відносять до основних виробничих витрат?
6. З чим пов'язаний поділ витрат на прямі та непрямі? Наведіть приклади.

7. Який принцип покладено в основу класифікації витрат?
8. Як класифікують витрати за видами діяльності?
9. Перерахуйте відомі вам елементи витрат?
10. Чому класифікація витрат за статтями та елементами не задовольняє вимог управління?
11. Що таке конверсійні витрати?
12. Для чого необхідно враховувати можливі втрати?
13. Які витрати вважаються релевантними?
14. Які витрати вважаються нерелевантними?
15. Від чого залежить контрольованість витрат?
16. Який метод обліку витрат потрібно застосовувати в індивідуальному і дрібносерійному виробництвах складних виробів, а також під час виконання дослідних, експериментальних, ремонтних та інших робіт?
17. Який метод обліку фактичної собівартості потрібно застосовувати при масовому та серійному виробництві різноманітної й складної продукції, яка складається з великої кількості деталей і вузлів?
18. Який метод обліку фактичної собівартості потрібно застосовувати в умовах безперервного і, як правило, стислого технологічного процесу або ряду послідовних виробничих процесів, кожний з яких або група яких складають окремі самостійні переділи (фази, стадії) виробництва?
19. Що є основою для обчислення фактичної собівартості випущеної продукції при нормативному методі обліку?
20. Коли визначається фактична собівартість одиниці виробів або робіт при використанні позамовного методу?
21. Дайте характеристику теоретичним підходам до категорії управління витратами.
22. Як відбувалася еволюція поняття «управління»?
23. Дайте характеристику економічній суті категорії «витрати».
24. Назвіть особливості управління витратами у сільськогосподарських підприємств України.
25. Надайте характеристика виробничим витратам.
26. Дайте загальну класифікацію витрат та їх структури.
27. Які методи управління витратами ви знаєте?
28. Які методи визначення функції витрат ви знаєте?
29. Які є моделі поведінки витрат?
30. Наведіть приклади методів розподілу витрат.
31. Дайте сутнісну характеристику виробничих витрат.
32. Дайте характеристику поняття «собівартості продукції».
33. В чому полягає призначення калькулювання собівартості продукції?
34. Наведіть приклад групування витрат за статтями калькуляції.
35. Які є види калькуляцій?

36. Назвіть методи та способи калькулювання собівартості продукції.
37. Назвіть методи та особливості оцінки супутньої продукції.
38. В чому особливість обліку і розподілу непрямих витрат?
39. Дайте характеристику управління витратами в короткостроковому періоді.
40. Що таке беззбитковість виробництва?
41. Як визначити точку беззбитковості?
42. Особливості економічної моделі беззбитковості виробництва?
43. Особливості бухгалтерської моделі беззбитковості виробництва.
44. Математична інтерпретація беззбитковості.
45. Визначення беззбиткового рівня у багатопродуктовому виробництві.
46. Беззбитковість виробництва за умов невизначеності.
47. Як управляти витратами в довгостроковому періоді?
48. Які особливості поведінки витрат на виробництво в довгостроковому періоді?
49. В чому суть інвестицій?
50. Які форми інвестицій?
51. Які це реальні інвестиції?
52. Що таке фінансові інвестиції?
53. Які методи оцінки проектів капітальних вкладень ви занете?
54. Особливості управління активами підприємства.
55. Особливості обліку та управління виробничими запасами.
56. Які процедури та технічні прийоми управління запасами?
57. Назвіть методи обліку запасів.
58. Особливості управління дебіторською заборгованістю.
59. Особливості управління кредиторською заборгованістю.
60. Особливості управління грошовими коштами.
61. Особливості управління зниженням витрат.
62. Дайте класифікацію факторів, що впливають на витрати підприємства.
63. Управління витратами підприємства за основними техніко-економічними чинниками.
64. Система стимулювання економії ресурсів на підприємстві.
65. Особливості управління витратами при бюджетуванні на підприємстві?
66. Які центри відповідальності ви знаєте?
67. Які є горизонти планування.
68. Склад планів і бюджетів підприємства?
69. Особливості ув'язки фінансових і економічних показників.
70. Система визначення економічної ефективності виробничої діяльності.
71. Що таке технологічна карта?
72. Як порахувати виручку від реалізації продукції?
73. Як порахувати валовий збір продукції?
74. Що таке амортизація?
75. Як порахувати витрати на поточний ремонт і технічне обслуговування техніки?
76. Як порахувати витрати на добрива?
77. Як порахувати витрати на засоби захисту рослин?

78. Особливості калькулювання втрат на оплату праці.
79. Як порахувати витрати на паливо-мастильні матеріали?
80. Як скласти бюджет доходів і витрат?
81. Що таке бюджет руху грошових коштів?
82. Що таке кумулятивний грошовий потік?

Індивідуальна робота

1. Розрахунок технологічних карт на вирощуванні сільськогосподарської культури
 2. Бюджет виробництва і продажу
 3. Розрахунок відрахувань на поточний ремонт, технічне обслуговування та амортизацію на вирощуванні типової сільськогосподарської культури
 4. Розрахунок вартості добрив на вирощуванні типової сільськогосподарської культури
 5. Розрахунок вартості насіння
 6. Розрахунок вартості засобів захисту рослин
 7. Розрахунок витрат на паливо-мастильні матеріали
 8. Розрахунок витрат на оплату праці
 9. Розрахунок витрат на автоперевезення
 10. Розрахунок комерційних витрат (витрат на реалізацію) на вирощуванні типової сільськогосподарської культури
 11. Складання бюджету доходів та витрат на вирощуванні типової сільськогосподарської культури
- Складання бюджету руху грошових коштів на вирощуванні типової сільськогосподарської культури*

Зразок тестових завдань для підсумкового контролю знань
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет економічний
 ОС «Бакалавр»
 Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності
 Дисципліна «Управління витратами»
 Викладач Нікітченко С.О.
 «Затверджую»
 Завідувач кафедри _____ Ільчук М.М.
 «__» _____ 2022 р.

Білет 1

Питання:

1. *Формування системи управління витратами за місяцями та центрами відповідальності.*
2. *Визначити: маржинальний дохід та прибуток на 1 га, грн.; беззбитковий обсяг виробництва, рівень рентабельності, мінімальну урожайність. Якщо: повна собівартість 121,3 грн/ц, ціна реалізації 1872 грн/т, урожайність 35 ц/га, площа 120 га, частка постійних витрат 35%.*

1. До прямих належать витрати, які:

1	здійснюються регулярно	3	безпосередньо відносяться на ОСемі види виробів
2	є постійними	4	не залежать від номенклатури продукції

2. До непрямих належать витрати, які:

1	здійснюються періодично	3	залежать від номенклатури продукції
2	змінюються в часі	4	не відносяться безпосередньо на ОСемі види виробів у багатопродуктовому виробництві

3. Зі зменшенням обсягу виробництва частка постійних витрат у загальній сумі витрат

1	зменшується	3	залишається незмінною
2	збільшується	4	змінюється залежно від конкретних умов

4. Змінні витрати — це витрати, величина яких:

1	змінюється на одиницю продукції внаслідок НТП	3	нестабільна у часі
2	залежить від продуктивності праці	4	залежить від обсягу виробництва

5. Граничні витрати — це:

1	максимальні сукупні витрати підприємства	3	допустимі сукупні витрати підприємства
2	максимальні витрати підприємства на одиницю продукції	4	приріст сукупних витрат підприємства внаслідок зростання обсягу виробництва на гранично малу величину

6. Контроль може бути:

1	разовим	3	попереднім
2	поточним	4	всі відповіді вірні

7. Відношення маржинального доходу до виручки це:

1	такого не буває	3	коефіцієнт маржинального збитку
2	коефіцієнт маржинального доходу	4	вигадав Адам Сміт

8. Амортизація пов'язана з:

1	засобами праці	3	відрахуваннями в позабюджетні організації
2	предметами праці	4	всі відповіді вірні

9. Оплата праці тракториста на виконанні механізованих робіт калькулюється як:

1	прямі витрати	3	на основі тарифних ставок
2	змінні витрати	4	всі відповіді вірні

10. В обліку витрати регламентуються:

1	ПСБО 6	3	ПСБО 26
2	ПСБО 16	4	всі відповіді невірні

8. Методи навчання.

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

9. Форми контролю. Відповідно до «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України» від 27.12.2019 р. поточний контроль знань та умінь студентів проводиться у формі тестів та шляхом виконання практичних і самостійних завдань за варіантами. Підсумковий контроль знань та умінь студентів проводиться у формі складання іспиту.

Поточний контроль з дисципліни здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзамену визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	Іспиту	Заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс з дисципліни «Управління витратами». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=2023>

2. Нікітченко С.О. Методичні вказівки щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Управління витратами» для студентів денної та заочної форм навчання за напрямом 6.030504– «Економіка підприємства». Київ: ЦП «Компринт», 2014. 27 с.

3. Томашевська О.А., Нікітченко С.О. Управління витратами. Методичні вказівки до вивчення дисципліни та виконання розрахункових завдань. Київ: ЦП «Компринт», 2022. 80 с.

12.Рекомендована література основна:

1. Артамонова Н., Акулюшина М. Управління витратами: Навч.-метод. посібник Центр навчальної літератури, 2018. 120 с.
2. Організація і планування сільськогосподарського виробництва. За ред. М.М. Ільчука, Л.Я. Зрібняка Вінниця, Нова книга. 2014. 456 с.
3. Рижикова Н.І., Накісько О.В. Управління витратами : навчальний посібник. Харків : ХНТУСГ, 2013. 198 с.
4. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко, 2017. 166 с.

допоміжна:

5. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
6. Грешак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2002. 131 с. Господарський кодекс України, Голос України, 14 березня 2003 р.
7. Технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур. Харків: ХДТУСГ. 2001. 173 с.
8. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України”. Голос України, 7 вересня 2004 р.
9. Земельний кодекс УКРАЇНИ // Сільський час, 16 листопада 2001 р.
10. Економічний довідник аграрника. В.І. Дробот, Г.І. Зуб., М.П. Кононенко та ін. / За ред. Ю.Я. Лузана, П.Т. Саблука. Київ : “Преса України”, 2003. 800 с.
11. Ільчук М.М., Ібатуллін Ш.І., Нікітченко С.О. Виробничий менеджмент в аграрній сфері. Київ : НУБіП України, 2011 р., 120 с.
12. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Затверджено Наказом Міністерства аграрної політики України 18.05.2001 р., № 132.
13. Методичні рекомендації по складанню бізнес-плану розвитку сільськогосподарського підприємства. Київ : Мінагрополітики України АПК, 2001. 260 с.
14. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: Підручник. Київ : КНЕУ, 2010. - 372 с.
15. Технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур. Харків: ХДТУСГ, 2001. 173 с.
16. Томашевська О.А. Особливості системи обліку витрат «Direct-costing». Управління розвитком соціально-економічних систем: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків: Державний біотехнологічний університет, 11-12 травня 2022 р.

13. Інформаційні ресурси

1. Економічна сутність управління витратами підприємства
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3681>
2. Управління витратами підприємства
http://pidruchniki.com/16330826/finansi/upravlinnya_vitratami_pidpriyemstva
3. Функції управління витратами підприємства
http://pidruchniki.com/1272020453085/finansi/funktsiyi_upravlinnya_vitratami_pidpriyemstv

a

4. Управління витратами - <http://metod.onat.edu.ua/ru/metod/download/718/ua>
5. Управління витратами підприємства
<http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles/but7.pdf>
6. <http://portal.rada.gov.ua/> Верховна Рада України
7. <http://minagro.gov.ua/> Міністерство аграрної політики України
8. <http://www.ukrstat.gov.ua/> Державна служба статистики України
9. <http://www.minfin.gov.ua/> Міністерство фінансів України